

ARTICULUS III.

QUID JURIS CIRCA SERVITUDES PERSONALES, USUMFRUCTUM, USUM, HABITATIONEM?

Dicuntur personales, quia personæ concessæ, utpote cui immediate ex illis obvenit utilitas, adeoque expirant cum persona, secus ac in servitutibus realibus accidit, quæ, cum prædio debeantur, etiam cum prædio ad quemlibet possessorem transeunt. Etsi vero ususfructus, usus, habitatio servitutes personales sint dicta ratione; respectu tamen rei in usumfructum, usum, habitationem concessæ vera sunt jura realia, quæ personam respiciunt, cumque hac intereunt; dubium enim non est, posse jus reale ad certum tempus, dies vitæ concedi, exemplo dominii revocabilis.

83. *Dico I.* Ususfructus est jus alienis rebus utendi, fruendi, salva earum substantia. *Inst. pr. h. t.*

Dicitur 1°. *Jus*, scilicet reale firmum et stabile, quo differt ab usu facti, tam facti puri, sive mera utendi licentia, quam non puri, sive juris exercitio, et rei usurpatione actuali.

2°. *Utendi*, per quod a jure pignoris et depositi distinguitur; his enim non licet uti, sique depositarius, vel pignoratarius utatur re, per se loquendo ad restitutionem usus tenetur.

3°. *Fruendi*, quo rursus differt a jure utendi tantum; nam usufructuarius omnes rei fructus percipit, secus ac usuarius, ut paulo post dicitur. Fructus *in fundo* sunt, fœnum, segetes, item metalla, quæ crescunt in fundo; non tamen thesauri. In sylvis cæduis potest se gerere ut prudens paterfamilias cædendo quotannis congruam portionem, sed tantum pedamenta et ramos, non grandiores arbores, nisi valde annosas et inutiles. Ex sylva non cædua potest sumere in vineam, modo fundum non faciat deteriorem. De arboribus vi ventorum e. g. evulsis potest tollere usque ad suum et villæ usum, non tamen uti materia, vel trunco integro, si habet unde lignum accipiat; alias et materiam succidere potest, quantum ad villæ refectionem, quin teneatur hoc casu substituere alias. Quod si vero arbores pomiferae sint, iis quoad materiam uti non potest, nisi essent emortuæ, tuncque ea lege, ut earum loco plantet alias, *L. 7. 9. 10. 12. 59. ff. h. t.* Porro *in animalibus* fructuum nomine veniunt, lac, pili, lana, fœtus, pretium locationis, etc. Verbo potest ea agere, remove, sine quibus ususfructus esset inutilis, *L. 30. ff. eod.*

Dominium tamen fructuum non ante acquirit, quam fuerint debite separati. Separantur vero tripliciter: alii *natura*, ut partus animalium; alii *facto hominis*, excutiendo, metendo, etc.; alii *per accidens*, ut si poma sponte decidant, excutiantur a vento. Fructus primi generis, partus editi ipso facto fiunt fructuarii, *L. 28. ff. de usur. et fruct. in pecud. fruct.* Secundi generis fiunt fructuarii, cum ab ipso, vel alio ejus nomine fuerint separati, licet nondum abducti domum. Postremi non nisi quando eos collegerit. Idem est de fructibus separatis a fure, et apud hunc adhuc detentis. *L. 13. ff. Quibus modis Usufr. vel Usus amitt. L. 12. §. si fur. ff. h. t.*

4°. *Rebus alienis*; etsi enim etiam e re nostra fructus percipiamus, hoc

tamen jure proprietatis et dominii fit, non servitutis. Unde hoc sensu ususfructus pars dominii, *pleni* scilicet, dicitur. *L. 4. ff. h. t.*

5°. *Salva earum substantia*, quia fructuario non licet deteriorem reddere rem fructuariam, ideoque illi cautio præstanda est. Hinc et sequitur usumfructum *proprie talem* constitui non posse in fungibilibus rebus, sive qua ipso usu consumuntur, ut sunt vinum, frumentum, pecunia, vestimenta, etc. Cui non obstat *L. 9. ff. Usufr. quemadm. cav.* qua videtur etiam vestimentorum posse proprium usumfructum constitui; nam illa lex intelligenda est de vestimentis *lugubribus et scenicis*, in quibus, cum rariorum usus sit, potest verus ususfructus constitui. In fungibilibus vero plerisque non nisi improprie talis. *§. 2. Inst. de Usufr.*

84. *Dices*: Sic ususfructus nondum satis distinguitur a multis aliis juribus, 1°. ab emphyteusi; nam etiam hæc est jus utendi, fruendi rebus alienis, salva earum substantia. 2°. Nec a feudo ob rationem eandem. 3°. Nec a jure, quod habet maritus in rebus dotalibus. 4°. Nec ab eo, quod habet hæres fiduciarius in fideicommisso.

R. N. Ant. Ad 1um. D. Emphyteusis est jus utendi, fruendi eodem modo, quo ususfructus *N. diverso C.* Emphyteuta habet dominium civile et utile cum potestate *rem* possidendi, locandi, oppignorandi, eique actio realis, vindicatio competit: potest constituere servitutem. Nihil horum habet usufructuarius, sed tantum actionem *confessoriam*. Item emphyteusis potest transire ad hæres, non ususfructus, velut personæ ossibus inhærens, cumque hæc expirans, *arg. L. 126. de R. J.*

Nec obstat, quod in constitutione ususfructus addi possit, *ut ad hæres transeat*: nam hoc casu (quo quidem non nisi ad hæredem primum pervenire permittitur, *L. antiquitas. 14. C. h. t.*) duplex ab initio ususfructus fuisse constitutus censetur, alius nimirum defuncti, alius hæredis, *L. 38. ff. de V. O.*; proinde ad hæres non *transmissionis jure*, sed *substitutionis* pertinebit.

Ad 2um. Eadem est responsio, quam amplius colliges ex ipsa feudi natura, de qua sequenti capite.

Nec dicas: Etiam fructuarius utitur subinde jure domini, ut ubi agitur de damno infecto, de aqua, pluvia arcenda. Item feudum in jure vocatur aliquando ususfructus; nam

R. D. 1um. Utitur jure formaliter, nomine proprio *N. procuratorio C. D. etiam 2um.* Feudum vocatur ususfructus purus *N. mixtus*, sive conjunctus cum dominio *C.*

Ad 3um. Etiam maritus, dispositione juris, est civilis rerum dotalium dominus, et in jure notatur tanquam exceptio a communi regula, maritum non posse dotem alienare, licet dominus sit, *Inst. Quibus alienare licet, vel non.* Igitur et hic non habet usumfructum simplicem, sed sub ratione dominii, cui proinde a jure dotis *vindicatio* tribuitur.

Ad 4um. Fiduciarius est vere dominus rei fideicommisso obnoxie; est enim hæres directe institutus, in quem jus suum omne testator transfert; e contra hæres fideicommissarius est tantum substitutus; ac licet fiduciarius huic debeat hæreditatem restituere, non tamen acquirit fideicommissarius jus absolutum, antequam fiduciarius hæreditatem adeat; quin si hic adire

nolit, evanescit regulariter fideicommissum : deinde non ideo ait *L. 66. ff. de R. V.* minus recte quid nostrum esse vindicabimus, quod abire a nobis dominium speratur, si conditio libertatis, vel legati constiterit.

Nec obstat, quod *L. 3. C. Commun. de Legat. §. sed quia*, dicantur fideicommissa esse aliena; nam ex contextu patet, hoc dici respectu futuræ alienationis ex obligatione faciendæ; ac statim additur, ideo non posse prius alienari, quia fiduciarius ea *non pure*, h. e. pleno omnino jure in suis bonis possidet.

85. *Dico II.* Obligationes usufructuarii sunt sequentes : 1°. Tenetur præstare cautionem, se usurum, fructurum arbitrato boni viri, *L. 6. ff. de Usufr. et finito usufructu se restitutum*, *L. 1. ff. Usufruct. quemadm. caveat*; ea enim cautione non posita, post factam a proprietario interpellationem fructuarius non facit fructus suos, quia tunc causa ad non causam reducitur, id est, titulus percipiendi fructus rescinditur, et dominus pleno quasi jure sibi rem vindicat, *L. 7. ff. eod.* Ab hac tamen cautione excipitur 1. pater quoad bona adventitia filii, in quibus usumfructum habet; eum, quam causam reddit *L. fin. §. sin autem. in fine. C. de bon. quæ liber., paterna reverentia excusante et a ratiociniis, et a cautionibus, et ab aliis omnibus, quæ ab usufructuariis extraneis exiguntur.* 2. Cui usufructus absolute proprietas ex die legata est, *L. 9. §. plane ff. tit. cit.*; cum enim proprietas ipsa ad eum perventura sit, ipsius interest, quomodo in usufructu versetur. Remitti etiam potest ea cautio, si *inter vivos* usufructus constitutus sit; suo enim privato favori renunciare ac præjudicare quisque potest, *L. penult. C. de Pact.*; non vero, si in *ultima voluntate*, *L. 7. C. ut in possess. legat.*, quia in favorem hæredis cautio hæc a lege introducta est, *L. 8. ff. de Usufr. ear. rer.*; eo quod talis remissio delinquendi occasionem præbeat, remque usufructuariam in fraudem hæredis dissipandi. Quod si igitur nihilominus fuerit a testatore remissa, pro non scripta, et invalida habenda est.

2°. *Tueri rem, ne deterior fiat.* Hinc nequit cedere arbores non cæduas; tenetur emortuarum loco (uti et vitium) novas substituere, non tamen vento evulsarum: sarta tecta conservare, *L. 32. juncta 3. ff. Usufruct. quemadm. cav.* Uti debet servitutibus, si quæ fundo debentur, ne non usu pereant, *L. 15. §. ult. ff. h. t.*; interpellare usucapionem, secus, ad rei usucaptæ æstimationem tenebitur, *L. 4. §. ult. ff. Usufruct. quemadm. cav.* Si habet usumfructum gregis, vel armenti (grex vero non dicitur infra 10. capita) in locum demortuorum, vel inutilium capitum tenetur substituere ex foetu alia, quæ, quoad substantiam, cedunt in dominium proprietario. Si tamen non gregis collective, sed singulorum capitum constituatur usufructus; tunc sicut usufructus rei fructuariæ finitur interitu, quin usufructuarius teneatur substituere rem novam, ita et hic.

3°. *Præstare onera*, sub quorum obligatione usumfructum habet: facere inventarium: solvere æs alienum a testatore contractum juxta proportionem, si usumfructum in certa hæreditatis portione legatum accepisset; etiam omne, si omnium bonorum usumfructum. Non tamen ad hoc tenebitur, si legatum accepisset in re certa et singulari, ut in fundo Semproniano, *L. fin. ff. de Usu et usufr.*

86. *Dico III.* Constituitur usufructus 1°. ordinatione legis; unde usufructus hic cognomento *legalis* dicitur. Talis est, quem habet pater in bona adventitia filii. 2°. Conventione, velut emptione, venditione, stipulatione, donatione, pactione quacumque; et *conventionalis* appellari solet. 3°. Ultima voluntate, nimirum legatione. Neque quidquam officit, quod in plerisque juris textibus quasi legati tantum usufructus fiat mentio; nam hoc exempli tantum fit gratia; exempla vero regulam non restringunt, sed illustrant. Deinde hoc fit ratione *institi et causæ impulsivæ*, quod scilicet legato quasi usufructu, primum cogitari cœptum de tali usufructu actu inter vivos, conventionem constituendo.

Finitur 1°. lapsu temporis, si fuerit in diem constitutus. 2°. Non utendo, juxta Art. præc. de servitutib. 3°. Morte naturali fructuarii, *L. 3. §. ult. ff. Quib. mod. Usufr. amitt.* qua simul datur ratio; eo quod personæ cohæreat. Si vero concessus fuerit personæ fictæ, quæ nunquam moritur, ut est civitas, Ecclesia, locus pius, communitas, lapsis 100. annis finitur, *L. 8. ff. de Usu et Usufr. legat. L. 58. ff. de Usufr.* 4°. Morte civili fructuarii, sive per diminutionem capitis, non quidem nunc minimam, uti olim, sed tantum mediam et maximam. Est vero diminutio capitis mutatio status, eaque triplex: *minima*, cum quis solo civitatis jure, non libertate privatur, uti amittit: *media*, cum quis retenta civitate et libertate familiam tantum deportatus, vel cui igni et aqua interdicitur: *maxima*, cum quis civitate simul et libertate privatur, ut reus capitis, damnatus ad metalla, vel bestias, libertus ob ingratitude revocatus ad servitutem, ac moribus hodiernis damnatus perpetuo ad carceres, vel triremes. 5°. Præscriptione juxta Art. super. 6°. Cessione fructuarii. 7°. Consolidatione, quando redit ad proprietarium, vel ad fructuarium proprietatis. 8°. Per professionem religiosam in Religione bonorum stabilium incapaci, ut est ordo FF. Minorum de observant. Capucinatorum, Societas Jesu, quæ suis Professis et Coadjutoribus post emissa publica vota non succedit.

Gemina hic controversia se offert: 1°. Quid si habens usumfructum profiteatur in Religione bonorum stabilium et reddituum capaci, an tunc usufructus amittitur? 2°. Quid si habens usumfructum, hoc cesserit ante professionem, postque hanc, deserto Ordine, transeat ad unam ex toleratis in Imperio religionibus, Protestantes, an usufructu rursus gaudet? Sed primam dabit Artic. seq. Alteram ex iis, quæ de feudo dicentur, colliges ex paritate rationum.

87. *Dico IV.* Usus, scilicet juris, sive, ut est servitus personalis, est jus utendi tantum re aliena, salva ejus substantia. §. 1. *Inst. h. t. L. 2. pr. ff. h. t.*

Dicitur 1°. *jus utendi*, id est, jus, reale scilicet et firmum, ex aliena re sumendi tantum, quantum quis præcise necesse habet, ad sui suorumque sustentationem. Hinc 1. nequit usuarius fructus transmittere ad hæredes, usum vendere, donare, locare; nisi alioquin usus foret inutilis. 2. Si pecora habet in usu, potest illis solum uti ad stercorandos agros, labores; foetu autem, lana, lacte, ac similibus fructibus industrialibus, non nisi ad necessitatem summam uti potest, *L. 12. §. 2. h. t.*; naturalibus aliis vero ad usum quotidianum. 3. Si domum in usu habet, illam inhabitare potest cum

familia tota, etiam agnatis, affinibus, etc. etiam inquilino in iisdem cubiculis, *L. 2. et seqq. ff. h. t.*; seorsim tamen illa locare prohibetur.

Dicitur 2°. *Salva rei substantia*; debet enim, ut usufructuarius, rem servare integram, præstare cautionem. Cæterum constituitur et finitur iisdem, quibus usufructus modis.

Usus facti vero ipsa actualis rei usurpatio est. Circa hunc vehemens olim orta disputatio PP. Franciscanos inter et Doctores alios, sitne usus facti separabilis a dominio in iis quæ unico usu consumuntur, ut sunt esculenta, potus, etiam pecunia, quæ usu saltem moraliter consumitur? Affirmabant priores, hodieque tuentur, sibi non nisi merum usum facti esse; dominium vero penes Sedem Apostolicam existere, respuente quidem illud olim JOANNE XXII., sed resumentibus illud JOANNIS successoribus, MARTINO V., NICOLAO V., PAULO II. et IV. etc. ut proinde nunc extra litem posita sit ea controversia, neque operæ pretium eidem immorari.

88. *Dico V.* Habitatio est jus inhabitandi ædes alienas, salva earum substantia, sive per se, sive per alium. Est communis omnium.

Differt 1°. ab *usufructu*, quia habitatio præcise confert commodum inhabitandi; usufructus vero commoda alia quæcumque continet, agri, vineæ, etc., in quibus constitui usufructus potest.

Differt 2°. ab *usu* varie, ac quidem 1. *Subjecto*; habitatio enim tantum in ædibus constitui potest; usus etiam in prædio rustico. 2. *Modo amittendi*; usus non utendo et capitis diminutione perit, *pr. Inst. h. t.*; habitatio vero horum neutro amittitur, sed tantum morte naturali, *L. 10. in fn. pr. ff. h. t.* Ratio discriminis est, quod habitatio constituatur sic, ut habitet quoties ipsi commodum, et quamdiu commodum fuerit: at evenire potest, ut modo sit commodum, modo non; unde in hac servitute toties dies cedit, quoties habitare est commodum, etsi non habitaverit ante; quoad alterum; quia sicut legatum alimentorum, sic neque hanc servitutem voluerint leges alligare personæ; sed computare inter alimenta, quæ juris naturalis sunt. 3. *Effectu*; usus seorsim locari non potest, §. 3. *Inst. h. t.*; habitatio autem potest, *L. 13. C. de Usufr.* Unde dictum: *vel per se, vel per alium.*

ARTICULUS IV.

AN USUFRUCTUS CONSOLIDETUR CUM PROPRIETATE PER PROFESSIONEM RELIGIOSAM IN RELIGIONE BONORUM STABILIIUM ET REDITUM CAPACI?

Controversia procedit solum de professione, quæ in ea fit Religione, quæ est capax bonorum et reddituum stabilium; si enim capax eorum Religio non sit, explorati juris est, amitti tunc usumfructum eumque consolidari cum proprietate, sive redire ad proprietarium; neque enim talis Professus in particulari quidquam possidere potest, utpote voto solemnii paupertatis ligatus; nec ipsa Religio, utpote ex suo Instituto incapax; nec ad hæredes per se transire potest; ergo necessario ad dominum proprietatis revertitur.

89. *Dico.* Non consolidatur. *Prob. 1°. ex Auth. Ingressi. C. de SS. Eccles.* ubi ingressi monasteria se suaque dedicant Deo. Item juxta hanc indiscri-

minatim dicuntur sua jura transferre in monasterium; igitur etiam usumfructum. 2°. *Ex Auth. Si qua mulier.* ubi si qua mulier, aut vir, liberis non extantibus, monasticam vitam elegerit, et monasterium intraverit, monasterio, quod intravit, res ejus competere jubemus; ubi Glossa specialiter addit: res omnes, etiam usumfructum. Adde *Can. 7. quia ingredientibus. Caus. 19. Q. 3.* Et ratio est, quod monasterium fiat una civiliter persona cum proficiente; ergo sicut hic ante, sic cum monasterio post professionem possidet usumfructum, non cessione juris, sed identitate personæ. *Conf.* ab Auctoritate, quod communissima hæc sit auctorum sententia; etsi quidam in eo solum discrepent, quod putent non jus, sed commoditatem solam percipiendi fructus devenire ad monasterium. Sed immerito; nam *Auth. cit.* non de commoditate loquitur, sed de ipsis *rebus*; quo nomine etiam jura veniunt; item *sua* transferre dicuntur, id est bona et jura.

90. *Obj. I.* Usufructus est jus personæ coherens; ergo maneret penes professum: atqui hoc non; nam professus nihil habere proprium potest.

R. D. Seq. Maneret penes professum, ut est persona separata et particularis *N.* Ut est conjuncta et civiliter una cum monasterio *C.* Sic *D. min. ad prob.* similiter *D.* Nihil potest habere proprium, ut est persona particularis *C.* Ut est persona una cum monasterio *N.*

Inst. 1. Professus est civiliter mortuus; nam professio est quædam mors, *Can. Placuit. 8. Caus. 16. Q. 1.*; ergo nihil plane potest habere proprium ut persona conjuncta.

R. D. Ant. Est civiliter mortuus quoad aliquos effectus juris, ut ad possidendum seorsim, sibi soli, et alios de quibus alibi *C.* Quoad omnes, etiam ad possidendum conjunctim *N.* Deinde professio est mors civilis respectu professi, non respectu monasterii; hoc autem licet in odiosis habeatur pro mortuo; non tamen in favorabilibus, ut in jure succedendi, etc. *L. 36. §. 1. C. de Episcop. et Cler.* Potest vero conjunctim possidere cum monasterio, non seorsim, quia possidens conjunctim non potest disponere pro suo libitu; posset vero, si seorsim possideret; at hæc dispositio independens pugnat cum voto paupertatis.

Inst. 2. Si professus conjunctim cum monasterio possideret, hoc esset usufructuarius: atqui hoc dici nequit. *Prob. min.* Si monasterium esset usufructuarius; ergo usufructus esset translatus; quia monasterium ante non erat usufructuarius, est autem post professionem: sed usufructus, cum personæ inhæreat, transferri non potest, §. *finitur 3. Inst. de Usufr.*

R. C. Seq. maj. N. min. Ad prob. N. maj. Nam usufructus non transfertur, sed extenditur ad monasterium, ita ut, quod professus ante professionem possidebat solus, post eam possideat in communi cum cæteris. Exemplum habes in usufructu legato filiis Caii natis et nascituris, ubi usufructus ad filios post legationem natos non transfertur, sed extenditur. Hinc *rationem additam D.* Monasterium est usufructuarius post professionem per translationem ipsius usufructus *N.* per extensionem *C.* Transfertur usufructus, quando ceditur personæ alteri, alienæ, quæ nullam habet perfectam identitatem cum persona cedente; at inter professum et monasterium est perfecta identitas; nec monasterium est persona moraliter distincta a professo, sed eadem.

Inst. 3. Si ususfructus extendatur ad monasterium; ergo, sicut hoc non moritur, sic ususfructus nunquam finiretur: at hoc esset iniquum, cum hac ratione domino proprietatis sua esset plane sterilis.

R. N. *Seq. maj.* Non extenditur ultra vitam professi; quia professi morte expirat extensionis radix; ergo et extensio ususfructus. Si tamen monasterium non indirecte ob jus professi; sed directe, ut legatione ususfructum acciperet, durabit 100. annis, L. 8. ff. de Usu et usufr.; hoc enim tempus censetur esse vitæ humanæ maximum.

91. *Obj. II.* Saltem ususfructus legalis, ut, quem pater habet in bona adventitia filii, non extenditur ad monasterium; ergo. *Prob. Ant.* Ususfructus legalis fundatur in patria potestate; ergo hac cessante etiam cessat ille: atqui cessat patria potestas per professionem.

R. N. A. *Ad prob. D. A.* Fundatur in patria potestate in acquirendo C. in continuando N. D. *etiam Seq.* Ergo hac cessante cessat quoad bona filii acquisita post professionem patris C. Quoad ea in quibus patri jam fuit jus quæsitum N. Ex *Auth. Ingressi. cit. et Auth. Si qua mulier.* professus, sine exceptione, sitne pater, vel filius, vel quicumque se suaque omnia dedicat Deo, transfert in monasterium; ergo etiam pater ususfructum legalem; cum enim lex hoc jus ei neque adimat, neque excipiat; nec privati est hoc patri in Religione profitenti adimere. Adde: si filius profiteretur, etiam cessaret patria potestas; et tamen ususfructus totus maneret penes patrem, ut vult communissima, et dicitur infra; cur ergo in casu nostro ita annectatur patriæ potestati, ut ea cessante finiatur? Deinde *D. etiam min. subs.* Per professionem cessat patria potestas quoad odiosa, sic non tenetur amplius habere curam filii C. Quoad favorabilia, et in quibus jam patri est jus quæsitum N.

Inst. 1. Non est consentaneum æquitati, ut post professionem patris filiis suæ legitimæ portiones non dentur; ergo pariter repugnat æquitati, ut filii post professionem patris patria potestate liberati careant libero honorum adventitiorum usu.

R. 1°. C. A. N. *Cons.* In priore casu æquitas apparet ex c. *Cum scimus de Regularib.* et ex *Auth. Si qua mulier.* ubi satis innuitur, patrem professum, etiam invito monasterio, posse dividere et tradere filiis portiones legitimas. Deinde cum filiis alimenta debeantur a patre, nimis durum foret ea exigere a monasterio, toto quo vivit pater tempore. At nec eadem jura, nec ratio pugnat contra ususfructum patris in bona adventitia filii; sed contrarium liquet ex *Auth. cit.*

R. 2°. Magis æquitati repugnat, patrem privari usufructu sine causa, in quo ipsi jus quæsitum, cum filius plus debeat patri, quam pater filio.

Inst. 2. Ususfructus datur patri a lege propter administrationem: atqui professus non potest amplius administrare bona filii; ergo nec ususfructum habere debet.

R. D. *min.* Non potest ea amplius administrare per se ipsum C. per alios, ut Officiales monasterii N. Sicut in seculo posset pater illa administrare per alios, ita etiam in monasterio per monasterium, quod forte majorem adhibebit custodiam. Adde: si pater in amentiam incideret, non amitteret

ususfructum, licet administrare bona filii non posset; cur ergo amitteret, si profiteretur in Religione?

Inst. 3. Saltem ex lege medietas ususfructus pertinebit ad filium, patre professionem emittente; ergo. *Prob. Ant.* Pater retinet medietatem ususfructus, quando dimittit filium e potestate patria: atqui ea illum dimittit per professionem.

R. N. *Ant. Ad prob. D. Maj.* Quando pater suo facto dimittit filium C. Quando tantum beneficio legis, intuitu professionis a patre factæ N. De priore casu id diserte disposuit Imperator L. 6. §. *Cum autem. C. de bonis, quæ liber.* De posteriore vero contrarium *Authh. cit.*

92. *Obj. III.* Minutus capite non est capax ususfructus: sed professio religiosa est minutio capitis; est enim mutatio status; ergo. *Conf.* Professus æquiparatur servo: sed hic ususfructus incapax est; ergo et prior.

R. D. *Maj.* Minutus capite diminutione maxima, vel media C. minima N. *Sic D. min.* Est diminutio media vel maxima N. minima C. Tantum media et maxima diminutio capitis tollit ea, quæ juris civilis sunt, non minima, vel simplex status mutatio; unde et penes arrogatum manet ususfructus, licet arrogatori cedat quoad commodum ratione patriæ potestatis, L. *penult. §. fin. C. de Usufr.* Sic professus, minimam tantum passus diminutionem capitis, manet jurium civilium particeps, non quidem omnium, ut condendi testamenti et similia, quæ ejus votis adversantur; tamen aliorum, ut succedendi legitime, possidendi conjunctim cum monasterio, etc.

Ad Conf. R. D. Equiparatur servo in acquirendo jus novum sibi C. in omnibus N. Religiosus per professionem non amittit libertatem in sensu juris, ita ut vere reddatur servus; quod enim nihil proprii possidere possit, ex voti est natura; quod testari nequeat, inde est, quod voluntatem suam in Superioris resignavit voluntatem, sicut et arrogatus, qui filiusfamilias factus. Multa non potest filiusfamilias prohibente patre, et lege; homo tamen liber est. Sed præterea jactata illa a quibusdam similitudo in plurimis dissimillima est. Sic servus, ne quidem consentiente domino, obire potest munera publica et judicialia, cum dominus consensu suo juri publico derogare non possit, L. *Barbarius ff. de Offic. Prætor. L. 7. ff. de Testib.* Potest vero Religiosus, ex consensu Prælati, esse procurator in judicio, *Clem. 3. de Procur.*, advocatus; imo judex, videlicet Episcopus, vel hujus Vicarius, *BARBOS. de Offic. Episc.* Potest accusare Abbatem, etiam Monasterii sumptibus, c. 11. *de Accus.* Non autem servus dominum, L. *penult. et fin. C. de his, qui accusare non possunt.* Hic nulla ratione habere quid proprium potest; Religiosus, licet non ut persona particularis, tamen, jure identitatis, cum toto monasterio possidet.

Quod si quæras: Si igitur filius profiteatur in Religione, habens bona adventitia, penes quem tunc erit ususfructus?

R. Penes patrem, licet in seculo remanentem; quia hoc factum filii, etsi laudabile sit, non tamen præjudicare potest juri patris, huic pridem ante per leges acquisito. Sicut igitur remanet ususfructus patri, etsi filius sit mortuus, ita et licet sit professus; casum enim professionis nulla exceptit lex.

Nec obstat, quod filius familias, quando favore Reipublicæ aut militiæ

ob dignitatem, vel cingulum liberatur a potestate patris, acquirat plenum sui peculii dominium; nam hoc expresse statuit Imperator Nov. 81. cap. 1. in præmium obtentæ dignitatis, obque laudem et lætitiâ inde patri natam, qua compensatur amissio ususfructus.

CAPUT II.

DE FEUDO, EMPHYTEUSI, SUPERFICIE, LIBELLO.

Feuda probabilius a Longobardis, quo tempore Italiam possidebant, originem traxerunt; in ipsis enim Feudorum Libris frequens Longobardorum, eorumque legum occurrit mentio. In jure canonico ea materia duobus solum tractatur capitulis *hoc tit.* At longius in jure civili in *Libris Feudorum.* Ob utilitatem vero ejus, saltem principaliora delibabimus. Addimus Emphyteusim, quæ Feudum aliqua ratione imitatur; demum de Superficie pauca, utpote domini imperfecti specie minima.

ARTICULUS I.

QUID ET QUOTUPLEX SIT FEUDUM? QUINAM IN FEUDUM DARE, ET ACCIPERE POSSINT?

Feudum triplici sensu sumi potest; 1°. *objective*, estque ipsa res in feudum concessa, quo sensu *allodio*, sive bonis allodialibus opponitur. 2°. *Formaliter*, sive pro contractu, quo res aliqua in feudum conceditur. Qui feudum concedit, *dominus*, item *dominus directus* appellatur; qui vero accipit, *vasallus*, *feudatarius*. 3°. *Effective*, id est, pro jure, quod ex contractu feudali tam domino directo, quam vasallo, sive domino utili oritur. Hoc præsertim sensu hic feudum spectamus, tametsi, quocumque modo spectetur, sive formaliter, sive effective, eadem jura interveniant.

93. *Dico I.* Feudum, secundum substantiam suam sumptum, est dominium utile rei immobilis, vel immobili æquivalentis, sub onere fidelitatis concessum. Sumitur ex 2. *Feud.* 1. 3. §. 3. *item Tit.* 23. *in fin.*

Dictum 1°. Feudum secundum *substantiam suam*; sumi enim potest, vel secundum substantialia sua, sive essentialia tantum, vel simul naturalia. *Substantialia* sunt, sine quibus feudum nequit consistere; eo autem pertinet, quod dominium utile, retento dominio directo et proprietatis, transferatur in alterum, isque sit obligatus ad præstandam fidelitatem domino directo. *Naturalia* sunt: ut feudum concedatur *benevole* et gratis, ad hæredes, ac quidem masculos, sub nova investitura, et inalienabiliter, sine domini directi consensu, perpetuo transeat: ut vasallus sit obligatus ad certa personalia obsequia, ac jurato spondeatur fidelitas. Unde feudum secundum naturalia definitur: benevola ac perpetua concessio rei immobilis, vel huic æquivalentis, qua illius dominium utile, retento directo,

transferatur in alterum sub onere certi personalis obsequii et juratæ fidelitatis.

Dictum 2°. Rei immobilis, vel huic *æquivalentis*, id est, moraliter immobilis, vel civiliter, ut sunt jura perpetua venandi, etc.; redditus annui de Camera, vel Cavena percipiendi; item alii proventus ex re immobili. Unde dum 25. *Feud.* 2. videtur supponi, nummos in feudum dari, non intelliguntur nummi materialiter, sed res immobilis per nummos emenda. Ac ratio est, quod, cum feudum sic constitui debeat, ut proprietas rei remaneat penes concedentem, ac dominium utile iterum consolidari aliquando cum proprietate possit, consequens, non posse feudum nisi in re immobili consistere, cum mobilis, præsertim fungibilis, plerumque usu consumatur.

Dictum 3°. *Sub onere fidelitatis*, adeo ut hæc simpliciter remitti nequeat; etsi juramentum, quo vasallus se ad eam adstringit, remitti possit. Hinc, dum *Tit.* 3. §. 1. *in fin.* *Feud.* 2. statui videtur, posse remitti obligationem fidelitatis, id de *jurata*, sive de ipso juramento debet intelligi. Consistit vero hæc fidelitas in his, quod nihil contra dominum machinari velit; sed eum consilio et re adjuvare contra omnes, in jure non exceptos, qui contra ejus vel vitam, vel bona quid moliantur, ut proinde passim vocem *feudum* a *fide* latine, vel *fede* italice derivent.

94. *Dico II.* Feudum primo ac principaliter dividitur in *proprium* sive *rectum*, ac *improprium* sive *non rectum*. Prius est, in quo non sola substantialia et essentialia, sed etiam omnia naturalia reperiuntur. Alterum est, in quo vel essentialia sola, vel non cum omnibus naturalibus reperiuntur. Unde feudi imperfecti species sunt: 1°. *Femineum*, quod vel femina acquisit primo; vel in quo succedit femina; est enim contra feudi naturam, ut in eo succedat femina, quod originaliter solerent feuda concedi partim ad propagandas familias, partim gesta militaria, ad dominum consilio, re, armis juvandum. 2°. *Hæreditarium*, quod ea lege datur, ut etiam hæredes extra familiam primi acquirentis valeant in eo succedere, imo feminae, licet ex providentia juris feudalis factum, ut non nisi agnati masculi admittantur. 3°. *Liberum*, sive francum, in quo vasallus non ad personalia obsequia, sed solum ad fidelitatem obligatur. 4°. *Camerae*, vel *Cavenæ*; prius est certum stipendium vasallo ex arario a domino concessum; alterum in certa victualium quantitate consistit præbenda a domino. Varia alia hoc obtinet nomina. Si enim redditus concedantur gratis, sine alicujus officii onere, dicitur feudum *Soldatæ*; si sub hoc onere, ut custodiendi arcem, *Guardiæ*; si gerendi aliâ negotia, *Castaldiæ* appellatur, sive mercedis; hujusque rursum species sunt feudum *Advocatiæ*, *Decaniæ*, *Aulicum*, sive officii publici cujuscumque.

95. *Dico III.* Feudum proprium, sive rectum varie subdivitur. Ac quidem

1°. *Ratione domini concedentis*, in *nobile* et *ignobile*. Nobile est, quod eum, cui confertur, vel hoc ipso simul nobilem facit, vel confertur jus, quod in subjecto nobilitatem supponit. Ignobile, quod accipienti nobilitatem non confert; unde et feudum commune appellatur. Nobile vel est regale, vel non regale. *Regale*, quod cum potestate quadam regali confertur, aut potestatis regie æmula, id est, cum jurisdictione territoriali, juribus regalium,